

Állami földprivatizáció – intézményesített földrablás (2015-2016.)

II. Megyei zárójelentések

az állami földprivatizációs rendszer valós értékeléséhez

Békés megye

Időkeresztmetszet: 2016. szeptember 1.

Összeállította: Ángyán József¹

Készült: a Greenpeace Magyarország Egyesület támogatásával²

Mert: „Megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket!” (Jn. 8, 32.)

Ajánlás

Az államra bízott, közös nemzeti földvagyonunk – a villámgyors lebonyolítás tényeiből következtethetően bizonyára hosszasan előkészített, majd 2015 nyarán, a „migrációs válság” árnyékában, hirtelen bejelentett – kiárusítását a kormányzat részéről sok valótlanságot és a közvéleményt félrevezető csúsztatást is tartalmazó propagandakampány kísérte. Arra az egyszerű kérdésre azonban, hogy miért is kell az állami földeket újra verni, arra észérvek, értelmes magyarázatok alig születtek. Ahhoz, hogy a tényleges érdekeket, szándékokat és folyamatokat, a lépés valóságos – az egész társadalmat érintő – hatásait megértsük, érdemes a „Földet a gazdáknak!” program – 2015 novembere és 2016 júliusa között, három hullámban lebonyolított, majd 2016 őszén törvénnyel lezárt – árverési földértékesítési eljárásának tényadatait elemezni.

Az ezt célzó első megyei mintaelemzést 2016 áprilisában tettem közzé, majd a programzáró törvény megszületését követően elkezdtem a végleges, hivatalosan közzétett árverési adatok több szempontú feldolgozását és a megyei zárójelentések összeállítását. E zárójelentés, a sorban a kilencedik, **Békés megye** állami földprivatizációs képét mutatja be, amely meghirdetett (19.668 ha) és elárverezett (10.981 ha) területeinek nagysága alapján a megyék rangsorában a középmezőnybe tartozik. Ezzel az elárverezett terület (182.000 ha) több mint kétharmada, 67%-a (122.000 ha) adatainak feldolgozását elvégeztem. Ezt folytatva, reményeim szerint kirajzolható lesz az országos kép, és ellenőrizhető – megerősíthető vagy cáfolható – lesznek az állami földprivatizációs program kormányzati értékelésének állításai. A rendszer megítéléséhez azonban már e megye önmagában is jó mintául szolgálhat.

Jelen elemzés részletesen megvizsgálja a megyében meghirdetett és elárverezett állami területeket, az állam tényleges bevételeit, az árverésekkel érintett településeket, a helyi lakosok szereplését, a lakhely és a birtoktest közti távolságokat, a földbérlok és árverezők valamint a kikiáltási árak és a nyertes árajánlatok viszonyát, az árverseny kérdését, majd a nyertes árverezők és érdekeltségek, továbbá az általuk megszerzett területek jellemzőit. A legnagyobb nyerteseket és érdekeltségeket részletesen is bemutatja, és javaslatokat is megfogalmaz. Íme, **ízeltőül** néhány megállapítás a jelentésből.

Az elkelt megyei földterület **277 nyertes árverező**höz került, de több mint 68%-át, közel 7.500 hektárt nem a kormánypropagandában szereplő „kis/közepes családi gazdaságok”, hanem 61 nyertes árverező tagja nevében **29 nagy érdekeltség** szerezte meg. Az „alsóházi” – 20 ha alatti területet szerző – 146 érdekeltség, a nyertesek mintegy 65%-a eközben csupán a területek alig több mint 10%-ához, kevesebb mint 1.200 hektárhoz jutott. Ez a – kiválasztott keveseknek nagy, viszonylag sokaknak pedig igen kis területeket juttató – rendszer olyan „*családi léptékű*” – mintegy 40 ha/nyertes – megyei átlag kimutatását teszi lehetővé, amely alkalmas a közvélemény megtévesztésére.

A kormányzati propaganda szerint „*a föld azé a helyben élő földművesé legyen, aki azt megműveli*”. E megye adatai ezzel szemben azt az általános tendenciát igazolják, hogy a **helybeli** gazdálkodó családok elől a földek jelentős részét – e megye esetében kerek felét – külső, tőkeerős árverezők szerzik meg. Ráadásul az úgynevezett „*helybeliek*” között találunk olyan cégtulajdonosokat is, akik – a földforgalmi törvény abszurd szabályozása folytán, lakhelyüktől és foglalkozásuktól függetlenül – cégük székhelye jogán válhattak úgy „*szerzőképes helyi földművessé*”, hogy helyben akár sohasem jártak. Ezen túl egy részük nemcsak, hogy nem „*helybeli*”, hanem több mint 1.800 ha-t, az elárverezett terület közel 17%-át a kormányhatározatban rögzített 20 km-nél is nagyobb – átlagosan 49 km – távolságban lakó, 27 nyertes szerezte meg.

Értelmetlenek és félrevezető azok a kormányzati tényezőktől származó kijelentések is, amelyek azzal próbálták indokolni a közös földvagyon eladását, hogy az állam annak rossz gazdája, cégeit a management „*szétlopja*”. A

¹Ángyán József: a SZIE ny. egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára

²Külön köszönet Rodics Katalinnak, a program menedzseléséért és az elemzések nyilvánosságának megteremtéséért, Mészáros Norbertnek és Virág Zsuzsának az adatok összegyűjtéséért, előrendezéséért és elemezhető formába hozásáért, továbbá Ács Sándornénak hasznos tanácsaiért és az elemzések közreadásáért. Hálás köszönet a „*Kié legyen a föld?*”, az „*Átlátszó*”, a „*Greenfo*” és az „*Alfahír*” portáloknak, valamint a „*Szabad Föld*” és a „*Magyar Hang*” lap online változatának, amelyek eddigi jelentéseimet teljes terjedelmükben közzétették. Köszönet továbbá mindazoknak, akik figyelem-felhívással, kivonatos ismertetéssel vagy másodközléssel segítik a „*szemek nyitogatását*”, az elemzéseimhez való hozzáférést a téma iránt érdeklődők számára.

bérlési viszonyok elemzése ugyanis azt mutatja, hogy az elárverezett területek döntő többsége – e megyében több mint 92 %-a – az árverés idején 1-36! éves hátralevő futamidejű szerződéssel bérlőbe adott – azaz nem az állam vagy cégei, hanem a bérlők által művelt – terület. Az adatok továbbá arra is következtetni engednek, hogy az árverésre bocsátott **területek kiválasztásában** a bérlő „baráti” illetve „nem baráti” besorolása, a kormányzó „elithez” való viszonya – mint a feudális jellegű rendszerekben általánosan, itt is – döntő szerepet játszhatott. Az elárverezett terület közel felét 9 nagy bérlő, magánszemély illetve tőkés társaság használja, akik – a többi bérlőhöz hasonlóan – e vélhető besorolás szerint is eltérő helyzetben vannak.

A „baráti” besorolású bérlők esetében szembetűnő, általános jelenség, hogy meghirdetett bérleményeik jelentős részét, akár egészét maguk vásárolták fel. Úgy is fogalmazhatunk, hogy e „baráti” cégek és/vagy magánszemélyek bérelt területeiből – vélhetően nem ritkán magukkal a bérlőkkel egyeztetve – jobbára azokat bocsátották árverésre, amelyekre azután ők maguk tettek nyertes árajánlatot. Teljes bérleményüket megnyerték pl. *Kovácsék*, egy nagyvállalkozó család tagjai Szeghalomról (422 ha, 100%), akárcsak az Újiráz székhelyű *Körös 2000 Kft.* (323 ha, 100%) vagy a Hunya székhelyű *Kond-Coop Kft.* társtulajdonos vezetői (261 ha, 100%). E kategóriában említhetők továbbá pl. *Farkasinszkiek*, egy pékdinasztia több cégben is érdekelt tagjai, az állami földbérlési pályázatoknak legnagyobb megyei nyertesei Szeghalomról (349 ha, 99%). De saját bérleményeikből ugyancsak jelentős területekre tettek nyertes árajánlatot pl. *Daridáék*, az *1. Orbán kormány* által privatizált 12 állami gazdaság – a „piszkos 12” – egyike, a *Szarvasi Agrár Zrt.* üzlettárs vezetői (391 ha, 40%), továbbá *Árpádék*, a *Zsadányi Malom Kft.* társtulajdonos vezetői (205 ha, 48%), vagy éppen a *Barta és Társa Bt.* társtulajdonos vezetői (134 ha, 42%). Mindez a közös nemzeti földvagyonot kezelő állam és a földbérlők közti előzetes megegyezés, intézményes korrupció és hűtlen kezelés alapos gyanúját is felvetheti. Példa értékű, külön **megyei „érdekesség”** ugyanakkor – az ugyancsak az *1. Orbán kormány* által privatizált „piszkos 12” egyike – a *Hidasháti Zrt.* esete és államtól bérelt területeinek sorsa, amelyekre egyetlen árajánlat sem érkezett. Az eset arra szolgál példával, hogy mi történhet egy feudális rendszerben, ha egy „baráti” cég állami területeinek privatizációra bocsátását illetve annak visszavonását irányítani képes tőkeérdekeltség – mint pl. *Mészáros Lőrinc* érdekköre – időközben meggondolja magát, és nem a földet, hanem inkább azt az államtól igen kedvező feltételekkel, 2051-ig bérlő céget vásárolja meg.

A „nem baráti” nagy bérlők (pl. a *Medgyessy-kormány* által 2003-ban privatizált 9 állami gazdaság egyikének jogutóda, a *Mezőhegyesi Mezőgazdasági Zrt.*) esetében a földeladás alapvető célja a bérelt területek olyan kormány-közei – gyakorta nem mezőgazdasági – tőkeérdekeltségekhez juttatása lehetett, akik megemelve a földbérlési díjakat leszoríthatják e cégeket a földről. De a megyei átlagos nyertes árajánlathoz viszonyított magas európai földárak és az ezek kiegyenlítésére alapuló földspekuláció kiszolgálása, a földvagyon baráti érdekeltségekhez juttatása, a „nemzeti tőke” megerősítése is tapintható célja lehetett az ilyen kiszorító jellegű, átrendező állami földprivatizációnak. Mezőhegyes esete egyben arra is rámutat, hogy mi történhet akkor, ha az árverés nem az „elvárt” eredményt hozza. Az eset jól szemlélteti, hogy miként lehet a földárverés eredményeit figyelmen kívül hagyni, majd egy kormányhatározattal teljes fordulatot, koncepció-váltást végrehajtva és – az árverésre bocsátáskor még nem zavaró – „közérdekre” hivatkozva inkább akár kincstári birtokot létrehozni, ha egy „nem baráti” cég állami területeinek zömére nem a „mi kutyánk kölykei”, hanem éppen hogy a cég „nem baráti” vezetői tesznek nyertes árajánlatot. A fordulat végrehajtásában rejtlő politikai kommunikációs tőkét ugyanakkor a kormányzati propaganda kiválóan felhasználhatja annak bizonyítására, hogy az állam a „közérdeket mindenek elé helyezi, szolgálja és védi”. Ez a kényszerű, kivételes eset azonban csak erősíti azt a szomorú szabályt, hogy stratégiai jelentőségű, közös nemzeti földvagyonunk maradékát sem a valóban helyben élő gazdálkodó családok és fiatalok, hanem zömében politika-közei zöldbárók és földspekuláns oligarchák szerzik meg.

E megye adatai azokat a kormányzati állításokat is cáfolják, amelyek szerint „versenyben kialakult piaci áron” jutottak a nyertesek az állami földterületekhez. A mintegy 11.000 ha elkelt megyei területből ugyanis közel 8.900! ha (81!%) **licitálás nélkül, kikiáltási áron**, további több mint 650 ha (6%) pedig azt kevesebb, mint 10 %-al meghaladó áron, ráadásul az európai földárak töredékéért, átlagosan 1 millió 636 eFt/ha nyertes árajánlattal került a sikeres árverezőkhöz. Valódi árverseny – ahol a nyertes árajánlat több mint 50%-al meghaladta a kikiáltási árat – a területek 5!%-ának árverésén alakult csupán ki. Az elárverezett megyei terület egészére nézve az állapítható meg, hogy a nyertes árajánlat csupán 3,1!%-al haladta meg a kikiáltási árat! Ez a **látszólagos érdektelenség** persze vélhetően annak is tulajdonítható, hogy a területek több mint felét olyan nagy – 50-190! ha – méretű birtoktestek formájában hirdették meg, amelyeknek akár több százmillió forintos kikiáltási árával a ténylegesen gazdálkodó családok bizonyosan nem rendelkeznek. Másrészt az egyébként is kiszolgáltatott helyzetű helyi gazdacsaládok – felmérve az erőviszonyokat – nem vették a bátorságot, hogy a politika-közei, egymás közt a földeket vélhetően előre leosztó, egymásra nem licitáló „nagyurak” ellenében próbáljanak földhöz jutni. A **spekuláns tőkének** viszont az európai 10 (pl. Ausztria) – 35 (pl. Hollandia) millió Ft/ha átlagos földárak töredékéért – a megyében elárverezett terület mintegy 78%-a esetében 3,0 mFt/ha alatti áron – megszerezhető állami földek megvásárlása kiváló befektetési lehetőséget kínál. A 6-22-szeres földárbeli különbség spekuláns tőkebefektetői körökben már

„eléri az ingerküszöböt”. Várakozásaik szerint ugyanis a földforgalmi törvény ellen megindult kötelezettség-szegési eljárásnak a földpiac liberalizációja és ezzel az európai földárak kiegyenlítődése lesz a következménye. Így az európai mércével potom pénzért most megszerzett földek piacra dobása belátható időn belül megsokszorozhatja a földvásárlásra fordított, befektetett tőkét, vagy monopolhelyzetet teremthet a befektető számára a felértékelődő, stratégiai, nemzetbiztonsági jelentőségű élelmiszerpiacon. Vélhetően ebben a megyében is e két szempont lehetett az egyik legfőbb mozgatórugója az állami földek privatizációjának.

A települések érdekérvényesítő képességében e megyében is jelentős eltérések mutatkoznak. Vannak kifejezetten „vesztes települések”, amelyek területeit részben vagy egészben más településeken lakó árverezők szerezték meg. Megyei rangsorukat Kertészsziget vezeti, amelynek területéből közel 1.000! hektár állami területre tettek külső, tőkeerős – zömében már az állami földbérleti pályázatoknál is nagy területekhez jutott nagygazda, nagyvállalkozó családok illetve nem mezőgazdasági foglalkozású – árverezők nyertes árajánlatot. A sorban a 400-700 hektár mezőgazdasági területet vesztő Mezőhegyes illetve Örménykút és Szeghalom következik. Az érintett 63 település közül 19 településen ugyanakkor egyáltalán nem volt helybeli nyertes árverező. Ezen abszolút vesztesek rangsora élén Telekgerendás áll, amelyet Csabacsúd követ. Vannak viszont erős érdekérvényesítő képességű, általában politika közeli „nyertes települések”, amelyek pályázói nemcsak a saját lakóhelyük, de más települések területeihez is hozzájutottak. A 277 nyertes árverező a lakcímadatok alapján összesen 60 településen él, ám a sikeresen elárverezett területek több mint 3/4-ére, közel 8.400 ha-ra mindössze 12! település – közöttük 10! város – lakói tudtak nyertes árajánlatot tenni. A rangsor élén Szeghalom (2.690 ha, 24,5%) valamint Mezőhegyes (1.470 ha, 13,4%) áll. E két várost 550-900 hektár területtel további 4 város, csökkenő sorrendben a fontos FIDESZ-bázis, járási székhely Szarvas, valamint Déaványa, az ugyancsak járási székhely Gyomaendrőd és a Csongrád megyei Csanádpalota követi. A kormánypropaganda állításaival szemben tehát nem a falvak vagy a tanyák népe, hanem zömében tőkeerős városiak a program fő nyertesei.

Már nem meglepő az sem, hogy FIDESZ/kormány-közeli rokoni, baráti, nagygazda, nagyvállalkozói érdekkörök jutnak jelentős állami földterületekhez. A fentebb már említett nagy nyerteseken túl közöttük találjuk pl. a Gallicoop Zrt. – több közös cégben érdekelt – vezetőit, Erdélyi István László elnök vezérigazgatót, a 10 legbefolyásosabb élelmiszeripari cégvezető egyikét és helyettesét, Garai Andrásnét (291 ha; 880 mFt). Vagy említhetjük pl. a megye erős embere, a „dinnyekirály” Simonka György FIDESZ-es országgyűlési képviselő, Pusztatölaka volt polgármestere rokoni/baráti/üzleti érdekkörének tagjait, üzlettárs unokatestvérét, Tóth Renátát, valamint barátait, Baráth Richárdot és Uhrin Andrást, a Magyar Termés Kft. – több közös cégben is érdekelt – társtulajdonosait (257 ha; 542 mFt). Ugyancsak e körben említhetők pl. az Agrovig Plusz Kft. társtulajdonosai, a FIDESZ-es önkormányzati képviselő-jelölt nagygazda, Vig József, valamint felesége és két fia, az állami földbérleti pályázatokon nagy nyertes család tagjai (240 ha, 307 mFt), mint ahogyan pl. a Szárító és Tároló Zrt. vezetői, köztük a cég igazgatósági elnöke, Kondoros FIDESZ-es alpolgármestere, Kozsuch Kornél (80 ha, 187 mFt) is. De a „kisebb” – 10-50 ha közötti – nyertesek közt is található szép számmal FIDESZ/MAGOSZ kötődésűeket, mint pl. a méhkeréki önkormányzati képviselő-jelölt Árgyelán László, a gyulai trafik tulajdonos/üzemeltető, önkormányzati bizottsági tag Csizmadia Imre, a MAGOSZ orosházi alelnöke, a NAK megyei osztályvezetője, Benkő Lajos Bálint vagy éppen a gyomaendrődi önkormányzati képviselő Papp István László.

Számos esetben a nyertes „földművesek” tevékenységi köre is igen távol esik a mezőgazdaságtól, ha egyáltalán azonosítható. Találunk közöttük pl. milliárdos vagyonú közúti áru fuvarozó nagyvállalkozókat, gépjármű alkatrészgyártót és kereskedőt, „trafikkoncesszió-tulajdonos” dohányáru kereskedőket, zöldség/gyümölcs nagykereskedőket, sütőiparos kereskedőt, ingatlanost, vagyonkezelőt, vagyonvédelmi és személybiztonsági vállalkozót, vendéglátóst, szállodai szolgáltatót, „szórakoztató iparost”, szerencsejáték-szervezőt, konferencia/kiállítás szervezőt, pályázati tanácsadót, projektmenedzsert vagy éppen ügyvédet, adminisztrátort, sőt kézműves díszüveg-készítőt is. Vannak persze ebben a megyében is olyan nyertes árverezők, akiknek a tevékenysége a nyilvános adatbázisokból egyértelműen nem azonosítható, és esetleges stróman-szerepük gyanúja is felmerülhet. Ez a jelenség az 50 ha alatti területekre nyertes árajánlatot tevők között gyakran mondható, ám a nagy tőkeerejűnek tűnő, 50 ha felettiéknél is többször előfordul.

A 133 oldalas Békés megyei állami földárverési zárójelentés mindezeket és számos egyéb szempontot is részletesen elemez, igyekszik megmutatni a „Földet a gazdáknak!” program igazi arcát, és a teendőkre vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz. Így hát – az igazság és a nyilvánosság erejében, valamint egy igazi nép- és vidékpárti fordulatban töretlenül bízva – jó szívvel és szeretettel ajánlom a tények dokumentálása és a „szemek nyitogatása” szándékával készített összeállításomat a bennünket körülvevő világ iránt érdeklődő kortársainknak éppen úgy, mint okulásul gyerekeinknek és unokáinknak, a tetteinket megítélő utókornak.

Gödöllő, 2019. február 28.

Ángyán József